

میزان و انتخاب صحیح چه ارتباطی با هم دارند؛ چرا شناخت میزان در انتخاب‌های ما تاثیرگذار است؟

میزان چیست و ارتباط میان میزان و انتخاب صحیح چگونه ارتباطی است؟

در مسیر زندگی، ما ناگزیر با انتخاب‌های متعددی روبه‌رو می‌شویم؛ انتخاب‌هایی که هرکدام می‌توانند مسیری متفاوت پیش روی ما بکشایند و سرنوشتی خاص برایمان رقم بزنند. اما در این میان، یک سؤال اساسی مطرح می‌شود: چگونه می‌توان انتخابی صحیح و هدفمند داشت و از میان گزینه‌های فراوان، بهترین مسیر را برگزید؟ پاسخ به این پرسش، ما را به مفهومی کلیدی و بنیادین به نام «میزان» هدایت می‌کند. «میزان» تنها یک معیار ساده برای سنجش نیست، بلکه معیاری است که هم در بُعد فردی و هم در بُعد اجتماعی و معنوی زندگی نقش‌آفرین است. بدون میزان تشخیص راه صحیح از ناصحیح ممکن نیست. میزان به ما این توانایی را می‌دهد که ارزش‌ها را بسنجیم، هدف‌ها را اولویت‌بندی کنیم و انتخاب‌هایی هماهنگ با حقیقت و سعادت واقعی داشته باشیم.

شناخت میزان و یادگیری نحوه‌ی استفاده از آن در انتخاب‌های روزمره، نه تنها ما را به سوی موفقیت دنیوی هدایت می‌کند، بلکه در مسیر دستیابی به کمال و خوشبختی اخروی نیز راهنمایی می‌کند. اهمیت این موضوع تا حدی است که در منابع دینی، از میزان به عنوان معیاری الهی برای سنجش اعمال و تصمیمات انسان یاد شده است.

در این مقاله تلاش می‌کنیم به این سؤال پاسخ دهیم که میزان و انتخاب صحیح چه ارتباطی با هم دارند؟ همچنین با بررسی منابع شناخت میزان و عوامل مؤثر در سنگین شدن آن، به دنبال راه‌هایی برای ارتقای کیفیت انتخاب‌های خود خواهیم بود. انتخاب‌هایی که می‌توانند میزان ما را سنگین کرده و ما را در مسیر حقیقی رشد و کمال قرار دهند.

شناخت قدرهای مناسب و اهمیت آن در انتخاب صحیح

یکی از مهم‌ترین مسائلی که در حوزه دینی و منطقی با آن سروکار داریم و در ارتباط میزان و انتخاب صحیح هم نقش دارد، بحث قضا و قدر و علت و معلول است. باطن این مسئله به انتخاب برمی‌گردد. ما با انتخاب‌های خود قدرهای متفاوتی را گزینش می‌کنیم و متناسب با آن، قضا‌های متفاوتی را هم دریافت خواهیم کرد. هر قدر، قضا و نتیجه خاص خود را به همراه دارد. قوانین خلقت طوری طراحی شده‌اند که ما با انتخاب قدرهای مناسب و تلاش برای به کار بستن آن‌ها می‌توانیم سرنوشت خود را تغییر داده و به موفقیت برسیم؛ چنانچه قرآن هم می‌فرماید: خداوند سرنوشت هیچ قوم و ملتی را تغییر نمی‌دهد مگر آنکه آنان خود را تغییر دهند.^۱ این قاعده درباره هر دو سرنوشت دنیایی و آخرتی صادق است؛ اگر ما فرمول‌های مرتبط با انتخاب درست را بدانیم، با شناسایی قضا‌های درست می‌دانیم که چه احتمال‌هایی در پی انتخاب‌های ما وجود خواهد داشت؛ بنابراین اگر به دنبال این هستیم که در آخرت به میزانی سنگین دست پیدا کنیم لازم است قدرهای متناسب با این هدف را بشناسیم و انتخاب‌هایی بر این اساس داشته باشیم.

کاربرد میزان در انتخاب‌های روزمره و مسیر زندگی

شناخت میزان تنها برای انتخاب‌های بزرگ و لحظات سرنوشت‌ساز زندگی اهمیت ندارد؛ بلکه به همان اندازه، در تصمیم‌های ساده و روزمره نیز نقش حیاتی ایفا می‌کند. هر روز که از خواب بیدار می‌شویم، با انبوهی از انتخاب‌ها روبه‌رو هستیم:

- چگونه وقت‌مان را صرف کنیم؟
- چه سخنی بگوییم؟
- چگونه رفتار کنیم؟

۱ إِنَّ اللَّهَ لَا يَغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يَغْيُرُوا مَا بِأَنفُسِهِمْ؛ سوره رعد، آیه ۱۱

• چه چیزهایی را دوست داریم یا از چه چیزهایی دوری کنیم؟

در تمام این موارد، میزان مانند ترازویی پنهان عمل می‌کند که اگر درست تربیت شده باشد، ما را به سوی حق، خیر و رشد هدایت می‌کند.

کاربرد میزان در زندگی روزمره یعنی اینکه حتی در تصمیم‌های به ظاهر کوچک، شاخص‌ها و معیارهای الهی را در نظر بگیریم. انتخاب‌های آگاهانه و هدفمند، که بر اساس میزان سنجیده شده‌اند، باعث می‌شوند زندگی ما به تدریج شکلی منظم‌تر، زیباتر و پربارتر به خود بگیرد. به همین دلیل کسانی که میزان درونی آن‌ها بر پایه‌ی حق استوار شده، کمتر دچار سرگردانی، پشیمانی و سقوط‌های اخلاقی می‌شوند.

میزان تنها معیاری برای سنجش اعمال در روز حساب نیست، بلکه نوری است که مسیر ما را در همین زندگی پریپ‌وخم روشن می‌کند. هرچه میزان وجودی ما دقیق‌تر و الهی‌تر باشد، تشخیص راه درست در میان انتخاب‌های مبهم و پرزرق‌وبرق آسان‌تر می‌شود؛ در واقع، مسیر زندگی ما از مجموع همین انتخاب‌های کوچک ساخته می‌شود و هر گامی که با میزان سنجیده برمی‌داریم، ما را یک قدم به مقصد نهایی، یعنی کمال انسانی و رضایت الهی، نزدیک‌تر می‌کند.

پس، میزان تنها برای سنجش آخر کار نیست؛ بلکه همراه همیشگی ما در هر لحظه از زندگی است.

منابع شناخت شاخص‌های میزان و انتخاب صحیح

قرآن و معصومین (علیهم‌السلام) بهترین و کامل‌ترین منابع شناخت معیارهای انتخاب درست و بر مبنای حق و میزان هستند، چون ارتباط مستقیمی با میزان دارند. خداوند در آیهٔ بیست و پنج سورهٔ حدید به این ارتباط و نزول قرآن به همراه میزان اشاره کرده است^۲، امام باقر (علیه‌السلام) هم در تفسیر همین آیه اهل بیت (علیهم‌السلام)

لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ؛ سوره حدید، آیه ۲۵

را مصداق میزان معرفی می‌فرمایند.^۳ در یکی از فرازهای زیارت‌نامه امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) هم از ایشان با نام میزان اعمال یاد می‌شود.^۴

قرآن به عنوان اساس‌نامه و کتاب راهنمای خلقت، هم میزان را به عنوان وسیله سنجش معرفی می‌کند و هم راه‌های سنگین شدن میزان را نشان می‌دهد. خداوند در قرآن قاعده‌ای را بیان کرده که اگر آن را مبنا قرار دهیم محال است انتخاب‌های ما از مدار حق خارج شود. در این قاعده سه معشوق الله، اهل بیت (علیهم‌السلام) و جهاد در رأس معشوق‌های دیگر معرفی می‌شود.^۵ اگر این قاعده را هنگام انتخاب‌های خود به یاد داشته باشیم دیگر به دنبال روابط، افکار، اعمال و رفتارهای سبکی، که نمی‌توانند میزان ما را سنگین و پر کنند، نخواهیم بود. این قاعده نظام ساختاری وجود ما را تنظیم کرده و کمک می‌کند رابطه میزان و انتخاب صحیح را به درستی بشناسیم.

دلایل عقلانی و منطقی زیادی وجود دارد که ثابت می‌کند اهل بیت (علیهم‌السلام) در کنار قرآن، منبع و مرجع اصلی برای تشخیص شاخص‌های انتخاب درست هستند. توجه به فطرت و ویژگی‌های آن یکی از مواردی است که به اثبات این حقیقت کمک می‌کند. در بخش انتهایی این درس به دنبال یافتن نقش اهل بیت (علیهم‌السلام) بر ثقل میزان و انتخاب صحیح هستیم.

نقش اهل بیت (علیهم‌السلام) در ثقل میزان و انتخاب صحیح

در درس‌های قبل و در [معرفی میزان](#) به این نکته اشاره کردیم، که طبق فرمایش خداوند در قرآن، همه چیز بر اساس حق سنجیده می‌شود.^۶ برای سنگین کردن میزان خود باید توانایی تشخیص حق از باطل را داشته باشیم و بتوانیم انتخاب‌هایی بر مبنای حق انجام دهیم.

۳ وَ مَا الْمِيزَانُ؟ فَقَالَ: وَ نُحْنُ الْمِيزَانُ؛ صفار قمی، محمد بن حسن، بصائر الدرجات، ج ۱، ص ۳۱۱

۴ السَّلامُ عَلَى مِيزَانِ الْأَعْمَالِ

۵ قُلْ إِنْ كَانَ آبَاؤُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ وَإِخْوَانُكُمْ وَأَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ وَأَمْوَالٌ اقْتَرَفْتُمُوهَا وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسَاكِنُ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ إِلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي سَبِيلِهِ فَتَرْتَضُوا خَيْرٌ يَأْتِي اللَّهَ بِأَمْرِهِ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ؛ سوره توبه، آیه ۲۴

۶ وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ؛ سوره اعراف، آیه ۸

با توجه به دمیده شدن نفخه الهی در وجود همه انسان‌ها، ما به صورت فطری توانایی تشخیص حق از باطل را داریم.^۷ خداوند در بسیاری از امور ما را به فطرتمان ارجاع می‌دهد، ولی آیا می‌توان فطرت را به تنهایی میزان خوبی برای تشخیص حق از باطل و معیار خوبی برای انتخاب دانست؟

چندین مورد وجود دارد که باعث می‌شود نتوانیم از فطرت به تنهایی به عنوان عامل تشخیص حق و باطل استفاده کنیم.

- مورد اول این است که درجه فهم افراد در تشخیص حق و باطل یکسان نیست و از عدالت خداوند به دور است که انسان‌ها فقط با عاملی سنجیده شوند که در آن توانایی یکسانی ندارند.
 - مورد بعد این است که به مرور زمان لایه‌ای از غبار بر روی فطرت پاک و نورانی تقریباً همه افراد می‌نشیند و این باعث می‌شود فطرت به تنهایی نور کافی برای تشخیص مسیر حق و باطل را نداشته باشد.
 - مورد سوم مربوط به میزان و سطح درک و فهم ما نسبت به مسائل پیچیده‌ای است که با آن‌ها مواجه هستیم؛ برخی مسائل را ما با عقل معمولی نمی‌توانیم درک کنیم و نیاز داریم عقلی کامل‌تر و رشد یافته‌تر از عقل یک انسان معمولی راه را به ما نشان دهد.
- این سه مورد نشان می‌دهد که فطرتمان برای تشخیص حق و باطل کافی نیست و برای اینکه بتوانیم انتخاب‌هایی بر اساس حق که منجر به ثقل میزان شود، داشته باشیم به عامل دیگری نیاز داریم. خداوندی که رسیدن به میزانی سنگین را به عنوان هدف خلقت و عامل سعادت ما تعیین کرده، محال است راهش را به ما نشان نداده و عوامل کمکی برای رسیدن به آن را فرستاده باشد. خداوند در وجود همه ما فطرتی الهی قرار داده و در کنار آن انسان‌هایی با عقل‌هایی کامل و نورانی فرستاده است تا به کمک آن‌ها بتوانیم مسیر و معیارهای انتخاب درست را تشخیص دهیم. این انسان‌های کامل همان معصومین (علیهم‌السلام) هستند که آن‌ها را با عنوان مثل اعلی و نمونه کامل خداوند می‌شناسیم.
- معصومین (علیهم‌السلام) به عنوان مفسرین کلام وحی بهترین گزینه برای تفسیر قواعدی هستند که خداوند در قرآن برای داشتن ثقل میزان و انتخاب صحیح به ما معرفی کرده است.

فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا؛ سوره شمس، آیه ۸^۷

یکی از راه‌هایی که به کمک آن می‌توان به ثقل میزان و انتخاب صحیح درست در موارد گوناگون برسیم این است که سیره اهل بیت (علیهم‌السلام) را بشناسیم و همواره سبک زندگی خود را با انتخاب‌ها، اعمال و گفتار این بزرگواران محک بزنیم. هرچه سبک زندگی و نوع انتخاب‌های ما به سیره ایشان نزدیک‌تر باشد، می‌توانیم به داشتن میزانی سنگین و پر امیدوارتر باشیم.

در نهایت، میزان به‌عنوان معیار اصلی برای انتخاب‌های صحیح و هدایت‌گر ما به سوی کمال، نه تنها در مسائل بزرگ، بلکه در زندگی روزمره نیز نقش حیاتی دارد. با درک و تقویت این میزان الهی در خود، می‌توانیم انتخاب‌هایی آگاهانه و هدفمند داشته باشیم که مسیر زندگی‌مان را استوارتر و صحیح‌تر سازد. شناخت میزان به‌عنوان ابزاری برای سنجش درست انتخاب‌ها، چراغ راه ما در مسیر حقیقت و تکامل است.